

to do, in fact, mutatis mutandis, what is being done for Greek Vases by the Corpus Vasorum. The British Academy is making a beginning with English collections, and it is hoped that the example may be followed in other countries". In res so kmalu sledili tudi drugi muzeji in inštitucije z objavami svojih ali privatnih zbirk. Leta 1942 je Danski narodni muzej izdal prvi zvezek grških novcev svoje velike zbirke, ki šteje okoli 25000 primerkov in je tako danes edini muzej, ki je uspel v celoti objaviti svojo zbirko. Sledili so Nemci, leta 1957 je bila objavljena privatna zbirka von Aulock. V šestdesetih letih so začeli objavljati Avstrijci (1967 je bila objavljena privatna zbirka Dreer iz Celovca) in Američani (1969 je izšel prvi zvezek American Numismatic Society). V sedemdesetih so začeli z objavami svojega gradiva Grki, Švedci, v osemdesetih so se priključili Francozi. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so ideji sledili še Madžari, Finci, Španci in Izraelci. Prav v vseh publikacija s skupnim naslovom *Sylogae Nummorum Graecorum* pa lahko na začetku izvemo, da je bila knjiga izdana s privoljenjem Britanske akademije.

Numizmatični kabinet NMS je prav tako sledil pobudi Angležev in leta 1996 izdal prvi zvezek iz serije SNG Slovenije. V pričujoči knjigi predstavlja širši javnosti del privatne numizmatične zbirke, leta 2001 preminulega zbiratelja duhovnika Ferenc Keckskésa iz Bezdana v Vojvodini. Zanimali so ga predvsem novci kovnic Viminacij in Dacia, ki sta delovali v 3. stoletju. Zato tudi ne preseneča, da je v času svojega službovanja v Bezdanu izgradil svojo veliko zbirko novcev, ki so na tem območju zastopani v ogromnih količinah. Pomen njegove zbirke je zbiranje po tematiki in ne kakovosti, zaradi česar daje zbirka tako reprezentativen pogled na delovanje te kovnice.

V knjigi sta avtorja Peter Kos in Andrej Šemrov predstavila 2381 bronastih novcev kovnice Viminacij. Katalog se prične z novci vladarja Gordijana III. (kat. št. 1-1094), ki je leta 239 oz. 240 v imenu deželnega zbora province Zgornje Mezije (kamor je sodil tudi Viminacij) začel kovati bronaste novce. V nadaljevanju so prikazani novci Filipa I. (kat. št. 1095-2357), Otacilije Severe, kovani pod Filipom I. (kat. št. 2358-2366), na koncu še novci Filipa II, kovani pod Filipom I. (kat. št. 2367-2381). Predstavljeni so torej novci do leta 248, čeprav se je kovanje kovnice v Viminaciju sicer zaključilo leta 255, ko je v času Valerijana I. kovnica prenehala z delovanjem. Ti novci bodo vključeni v drugi zvezek SNG Slovenije, katere izid lahko pričakujemo kmalu. Kakršnekoli komentarje in študij same kovnice v pričujočem zvezku ne najdemo, ker ne sodijo v koncept serije.

Katalog je urejen po standardih SNG, ki so se sčasoma uveljavili, in so danes zaščitni znak publikacij. Na levi strani so natančni opisi novcev z legendami novčnih sprednjih in zadnjih strani. Nato si sledijo podatki o položaju pečata, teži, premeru in določitvi po standardni literaturi. Na desni so fotografije novcev v merilu 1:1 obeh strani.

Mogoče na prvi pogled dolgočasna knjiga je neprecenljiva za vsakogar, ki se ukvarja z delovanjem rimske provincialne kovnice Viminacij. Kako so tovrstni katalogi pomembni, pa pove podatek, da je v pričujoči knjigi predstavljenih kar nekaj novih tipov, ki jih prejšnje publikacije na to temo še niso poznale. In prav te novosti bodo omogočile poglobljen študij raznih še neresenih problemov v zvezi s kovanjem kovnice Viminacij.

Alenka MIŠKEC

Janez Dular, Slavko Ciglencečki, Anja Dular: *Kučar. Železnodobno naselje in zgodnjekrščanski stavbni kompleks na Kučarju pri Podzemlju / Eisenzeitliche Siedlung und frühchristlicher Gebäudekomplex auf dem Kučar bei Podzemelj*. Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 1. Znanstvenoraziskovalni center SAZU,

Ljubljana 1995. ISBN 961-6182-02-1. 242 strani, 180 slik, 9 prilog, 85 tabel.

V uvodnem delu avtorji najdišče geografsko umestijo ter predstavijo zgodovino izkopavanja, ki so se začela z raziskovanjem J. Szombathyja leta 1888 in se zaključila med leti 1975 in 1979 z izkopavanji Inštituta za arheologijo SAZU. Sledi podrobna predstavitev lege, terenskih izvidov ter časovne opredelitve sond 1-8, narejenih v letih 1975-1979, ter rezultatov sondiranja. V naslednjih poglavjih so opisani terenski izvidi, najdbe in časovna opredelitev železnodobnih hiš A-E ter jam 1 in 2, katere Janez in Anja Dular postavljata v konec starejše (hiše A-D, jama 1) in na začetek mlajše (hiša E, jama 2) železne dobe. Avtorja se na kratko posvetita tudi gradnji stavb in železarstvu v kučarski naselbini.

Podobno je nato predstavljeno tudi raziskovanje zgodnjekrščanskega stavbnega kompleksa, zgornje in spodnje cerkve, krstilnice, male in velike stavbe, peči za žganje apna, obrambnega zidu in obeh obrambnih stolpov.

Slavko Ciglencečki opredeli izkopane objekte; poleg dveh cerkva in baptisterija še malo stavbo, za katero predvideva namembnost, povezano s cerkvama, in veliko stavbo, za katero ugotavlja bivalno, gospodarsko in reprezentančno funkcijo. Drobno gradivo najdišče postavlja v čas od konca 4. do začetka 6. stoletja, kar potrjuje tudi primerjava z drugimi postojankami v Sloveniji in primerjava obeh cerkva s sorodnimi cerkvenimi zgradbami.

V nadaljevanju je predstavljena podoba poznoantične poselitve Bele krajine in Dolenjske s kratkim opisom posameznih najdišč in osnovno literaturo.

Stavbni kompleks je nazadnje umeščen v širši kontekst zgodnjekrščanskih cerkva v Sloveniji, ki so podrobneje predstavljene. Obravnavano središče je postavljeno v vmesno obdobje med prvo fazo večjih, kvalitetnejše okrašenih cerkva iz konca 4. in prve polovice 5. stoletja ter drugo fazo poznejših, skromnejših cerkva iz utrjenih postojank druge polovice 5. in 6. stoletja. Avtor ga poskuša funkcionalno opredeliti s pomočjo analize stavb, namesčenih v neposredno bližino cerkva in njihovo primerjavo s podobnimi situacijami na drugih najdiščih (Vranje, Sv. Hema, Caričin grad in druga). Pri tem ugotavlja, da je kompleks na Kučarju lahko deloval kot bivališče visokega cerkvenega dostojanstvenika, cerkveno središče za širše območje in prostor za čaščenje relikvij, natančneje pa se njegovega namena ne da določiti.

Delo se zaključi z dodatkom o raziskovanju poznejšega zidanega objekta jugovzhodno od poznoantičnega obzidja ter poročilom o antrakotomskih in karpoloških raziskavah rastlinskih ostankov iz železnodobne faze najdišča.

Besedilo je v slovenskem in nemškem jeziku, bogato opremljeno z različnim slikovnim gradivom.

Tina MILAVEC

Moustérienska "koščena piščal" in druge najdbe iz Divjih bab I v Sloveniji / Mousterian "bone flute" and other finds from Divje Babe I cave site in Slovenia. I. Turk (ed.). Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 2. Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 1997. ISBN 961-6182-29-3. 223 strani, 28 barvnih fotografij, 32 črno-belih fotografij, 43 risb, 7 tabel, 20 razpredelnic.

Zbornik ponuja celovito predstavitev paleolitskega najdišča Divje babe I nad strugo reke Idrijce pri Reki pri Cerknem. Najdišče je znano predvsem po najdbi najstarejše domnevne koščene piščali in odkritju fosilnih dlak jamskega medveda.

Knjiga je razdeljena na štirinajst poglavij, katerih avtorji so slovenski in tuji strokovnjaki, ter ponuja paralelni prevod besedila v angleškem jeziku.

Uvodni prispevek je predgovor urednika Ivana Turka, vodje

izkopavanja v Divjih babah I. Splošni predstaviti jamskega najdišča sledi kratak opis nekaterih metodoloških pristopov.

V drugem poglavju z naslovom "Stratigrafija in diageniza usedlin" urednik Ivan Turk, predstavi prvih osem plasti od zgoraj navzdol. V plasti 8 je bila najdena domnevna koščena piščal. V nadaljevanju razlaga krioturbacijo, soliflukcijo in druge periglacialne pojave na najdišču. Posveča se tudi cikličnosti odlaganja usedlin in usedlinskim različicam ter večjim in manjšim vrzelim v odlaganju jamskih usedlin.

V tretjem poglavju Ivan Turk in Janez Dirjec analizirata usedline. Proučila sta zrnavost in sestavo pretežno avtohtonih dolomitnih klasičnih usedlin in njihovo diagenozo. Sledijo izsledki kemične in mineraloške analize.

V četrtem poglavju D. Erle Nelson poroča o izsledkih radiokarbonskega datiranja v izbranih najdbah kosti in oglja iz vseh plasti. Radiokarbonske meritve vzorcev, opravljene z akceleratoro masno spektrometrijo (AMS) kažejo, da je bila jama obiskovana v moustérienski dobi v času od več kot 50.000 do okrog 35.000 let pred sedanostjo.

V dodatku podaja Teh-Lung Ku rezultate datiranja štirih kostnih vzorcev z uranovim nizom. Po poskusnih datiranjih z metodo U/Th je mogoče sklepati, da so bile najgloblje plasti stare vsaj 80.000 let.

Peto poglavje, katerega avtor je Ivan Turk, je posvečeno kronologiji plasti 2-8. Podlaga za kronološke sklepe so sedimentološki podatki, podatki o favni in flori ter radiometrične datacije (¹⁴C, ESR in Th-230). Plasti 2-8 pripadajo drugi polovici interpleniglaciala. Del plasti se da natančneje opredeliti v interstadial Potočke zijalke, ki je kronološko primerljiv z interstadialom Hengelo. Del plasti nedvomno pripada tudi interfazi Hengelo-Arcy po zahodnoevropski kronologiji.

V šestem poglavju Metka Culiberg in Alojz Šercelj pišeta o palinoloških in antrakotomskih raziskavah sedimentov plasti 2-8. Peloda je malo, več je oglja. Večina oglja je v plasti 5 in kurišča v plasteh 6 in 8.

V sedmem poglavju z naslovom Mali sesalci (Insectivora, Chiroptera, Rodentia) piše Boris Kryštufek o metodi določanja in sestavi favne malih sesalcev. V interpleniglacialnih plasteh 2-8 so našli ostanke najmanj 515 primerkov malih sesalcev, ki pripadajo vsaj 20 različnim vrstam. Na osnovi tedanjih združb malih sesalcev avtor domneva, da je prevladoval mozaični tip habitata z mešanimi, pretežno iglastimi gozdovi in travniki s kamnišči.

V osmem poglavju Ivan Turk in Janez Dirjec podajata pregled sesalske makrofavne. Ostanke velikih in nekaterih večjih malih sesalcev pripadajo najmanj 15 različnim vrstam. Posebej so obdelani množični ostanke jamskega medveda, njihova tafonomija, fragmentarnost, zastopanost skeletnih delov, starostni in spolni sestav ter ostanke druge favne. Ugotovljene ciklične spremembe analiziranih podatkov v stratigrafskem nizu razlagata z vedenjskim vzorcem medvedov oz. etološkim modelom. Pestrost ostale favne je največja v plasteh, ki vsebujejo največ ostankov jamskega medveda in največ paleolitskih najdb. Največja pestrost se pripisuje ostankom zveri. Raznolikost rastlinojedih živalskih vrst je največja v plasteh 2 in 5b, ki vsebujeta zelo malo ostankov jamskega medveda in najdb paleolitskih orodij. Glavna lovna žival paleolitskih lovcev je bil verjetno alpski svizec.

V devetem poglavju ista avtorja pišeta o tafonomiji dolgih cevastih kosti okončin jamskega medveda, ki dajejo pomembne podatke za alternativna sklepanja o nastanku luknjic v stegnenični kosti - domnevni piščalki.

V desetem poglavju podajata Ivan Turk in Boris Kavur pregled in opis paleolitskih orodij, kurišč in ognjišč. Poglavje vsebuje tudi katalog paleolitskih artefaktov iz plasti 2-8 in njihovo analizo.

V enajstem poglavju avtorji Ivan Turk, Janez Dirjec in Boris Kavur opisujejo in razlagajo nastanek domnevne koščene piščali. Narejeni so bili poskusi v smislu obeh najbolj verjetnih

hipotez: da je luknjice napravil človek oz. večje zveri. Avtorji se dokončno niso mogli odločiti za nobeno od zgornjih hipotez, ker še niso opravili vseh potrebnih analiz.

V dodatku Giuliano Bastiani in Ivan Turk podajata izsledke poskusov izdelave koščene piščali z uporabo kamnitih orodij.

V dvanajstem poglavju z naslovom "Paleolitske koščene piščali - primerjalno gradivo" avtorja Ivan Turk in Boris Kavur navajata vsa glavna najdišča paleolitskih piščali in osnovne podatke o najdbah s poudarkom na tehnologiji luknjic. Ugotovila sta bistvene tehnološke razlike med piščaljo iz Divjih bab I. in med večino mlajših primerkov.

V trinajstem poglavju Drago Kunej podaja ugotovitve akustičnih raziskav in poskusov z rekonstruiranimi primerki najdene kosti z luknjicami. Cilj raziskav je bil dokazati, da je v takšni kosti mogoče vzbuditi zvok na različne načine. Nanjo lahko piskamo kot na podolžno ali kot na prečno piščal. Sama oblika najdene kosti in luknjic v njej nam dopuščajo veliko možnosti za vzbujanje in spreminjanje zvoka. Opredeljuje jo kot možno preprosto glasbilo z določeno izrazno močjo ali pa kot signalni zvočni pripomoček.

V zadnjem, štirinajstem poglavju Mira Omrzel - Terlep piše o tipologiji koščeni žvižgavki, piščali in flavt ter o domnevnih paleolitskih pihalih Slovenije. Z njimi se lahko pričanja zgodovina glasbil na današnjem slovenskem etničnem ozemlju, glasbena zgodovina evropskega človeka ter tako tudi svetovna instrumentalna glasbena zgodovina.

Martina KNAVS

Jana Horvat: *Sermin. Prazgodovinska in zgodnjerska naselbina v severozahodni Istri / Sermin. A Prehistoric and Early Roman Settlement in Northwestern Istria.* Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 3. Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 1997. ISBN 961-6182-39-0. 193 str., 43 fotografij, 34 kart, 65 tabel, 1 dodatek.

Knjiga Jane Horvat *Sermin* obravnava najdišče v Koprskem zalivu in rezultate izkopavanja iz leta 1987. Naselbina Sermin je bila kontinuirano poseljena od neolitika do sredine 1. stoletja n. št. Veliko število uvoženih najdb kaže na številne trgovske stike s sosednjo Italijo in dodatno dokazuje pomembno lego Sermina na prehodu iz Apeninskega na Balkanski polotok.

Izkopavanja sta predstavila Draško Josipovič in Marko Stokin, prazgodovinske najdbe je obdelala Vesna Svetličič, helenistično in rimsko keramiko pa Jana Horvat. Izvedene so bile tudi kemične in mineraloške raziskave amfor, ki sta jih opravili Nina Zupančič in Meta Bole. V dodatku je Metka Culiberg raziskala paleo-vegetacijske razmere v Koprskem primorju, Marko Stokin pa razširjenost arheoloških najdišč v zaledju Sermina. Na koncu knjige je katalog najdb z opisi keramike in keramičnih skupin ter tabele. Besedilo, ki je vzporedno prevedeno tudi v angleščino, spremlja veliko fotografij, kart in tabel.

Sermin je osamel grič, ki se dviga nad izlivom reke Rižane na višino 84 m n. m. Kot arheološko najdišče ga omenja že Pietro Coppo leta 1540.

Prazgodovinski material je zelo fragmentiran in slabo ohranjen, vendar se ga da časovno umestiti v mlajšo oz. pozno bronasto in železno dobo (2 kosa sta celo neolitska). Starejše najdbe sodijo v okvir kaštelirske kulture tržaškega in furlanskega območja s to razliko, da naselbina očitno ni bila utrjena (možen je tudi obstoj kaštelirja na vrhu griča, ki pa še ni bil raziskan). Analogije na Limski gradini in Križni gori kažejo na intenzivne stike z obema skupinama. Mlajše, železno-dobne najdbe so redkejšje in kažejo na mejni značaj Sermina, ki je imel stike tako z notranjsko kot tudi z istrsko skupino. Nekaj kosov helenistične uvožene keramike pa spada v čas od druge polovice 5. do začetka 2. stoletja pr. n. št.